

Oren in de knoop

Ondersteunend materiaal logopedie voor de Nt2-klas

OREN IN DE KNOOP is een lespakket ontwikkeld om gevarieerd en op maat de auditieve vaardigheden bij Nt2-leerders te stimuleren. Het is een gevarieerde databank met oefenvormen die individueel, groepsgewijs en/of klassikaal kunnen worden uitgevoerd. Bovendien is het een uitstekend middel om taalbeleid meer vorm te geven binnen de gehele school. Iedere Nt2-docent kan ermee aan de slag!

Wat zijn de ervaringen?

Harriette Boerboom in gesprek met Monique van der Kleijn, adjunct-directeur van de afdeling Voortgezet Onderwijs Anders Taligen (VOAT) van ROC Eindhoven (School 23), de school waar **OREN IN DE KNOOP** werd ontwikkeld, en met Hilde Scheffer, logopediste bij VOAT en trainster voor LOWAN (Ondersteuning Onderwijs Nieuwkomers). VOAT is een eerste opvangvoorziening voor nieuwkomers in het voortgezet onderwijs.

Monique: ‘Het lijkt alweer een eeuwigheid geleden maar in 2001 constateerden we binnen onze school dat we naast het reguliere curriculum met veel Nt2 iets moesten gaan doen aan de vele uitspraakproblemen die de jonge anderstaligen hadden.

Daarom stelden we een logopediste aan in de persoon van Hilde Scheffer. Zij ging ondersteuning bieden aan leerlingen (logopedische training) en docenten (door middel van scholingen en advies).

De docenten wilden klassikaal werken aan de uitspraakproblemen en zo kwamen de eerste ideeën voor werkvormen zoals die nu in **OREN IN DE KNOOP** zitten.’

Waarom is Oren in de Knoop ontwikkeld?

‘Met de komst van een logopediste werd steeds duidelijker dat uitspraakproblemen, zelfs bij leerlingen die al ver gevorderd waren in de taal, vaak lagen aan het feit dat ze onvoldoende het verschil tussen de verschillende klanken konden horen (auditieve discriminatie).

Omdat niet aan deze voorwaarde (eerst horen, daarna produceren) voldaan werd, konden leerlingen niet goed tot het uitspreken van woorden en zinnen komen (receptie gaat immers vooraf aan productie zoals we binnen Nt2 geleerd hebben!).

Verder constateerden we bij de leerlingen dat accent, klemtoon en intonatie problemen gaven. Problemen die de verstaanbaarheid van die leerlingen negatief beïnvloedden. Vandaar dat er in **OREN IN DE KNOOP** zoveel aandacht is voor werkvormen waarin auditieve discriminatie en prosodie

centraal staan. Tenslotte wilden we als school graag preventief aan de slag in plaats van curatief: de uitspraakproblemen vóór zijn en hierop anticiperen. Omdat we merkten dat ‘ingesleten’ uitspraakproblemen moeilijk(er) op te lossen zijn.’

Hoe hebben we het opgepakt?

Monique: ‘In 2003 zijn we samenwerking gaan zoeken met onze collega’s van de Volwasseneneducatie. Zij liepen tegen dezelfde problemen aan. Bovendien: je kunt met meer mensen ook meer ontwikkelen.

We zijn toen samen met de twee logopedisten en docenten vanuit zowel vo als volwassenenonderwijs begonnen aan het project LOGOPEDIE TAAL PLUS. Producten die opgeleverd moesten worden, waren een auditieve lijn en een prosodielijn voor de verschillende leerders en daarnaast ook een training voor docenten.

Het project heeft twee schooljaren gedraaid. Hilde Scheffer, logopediste van VOAT, heeft na afloop van dit project nog twee jaar gewerkt met docenten vanuit het vo om de werkzaamheden verder af te ronden.’

Hilde Scheffer: logopediste VOAT en trainster voor LOWAN: ‘Het programma bestaat uit héél veel stimulerende oefenvormen die klassikaal en/of groepsgewijs kunnen worden uitgevoerd. Er is een opbouw van klanken, naar woorden, naar zinnen, gemaakt met aandacht voor auditieve discriminatie, analyse, synthese en prosodie (woordaccenten, zinsaccenten en intonatie). De resultaten van de instaptoets geven aan waar de hiaten zitten in de auditieve vaardighe-

den bij een leerling. Met een evaluatietoets worden de vorderingen duidelijk maar ook of verdere verdieping noodzakelijk is.'

Van ondersteuningsmateriaal naar het pakket **OREN IN DE KNOOP**

Na het geven van een workshop logopedie op de LOWAN-studiedag in december 2008, waarin Hilde wat meer vertelde over de ontwikkeling van **OREN IN DE KNOOP**, is het balletje gaan rollen. Ze kreeg reacties als: 'Dat willen wij ook!', 'Waar kunnen we het bestellen?'

LOWAN-vo is samen met VOAT ROC Eindhoven en Hilde aan het werk gegaan en heeft er een uitgave van gemaakt. In november 2009 was de map **OREN IN DE KNOOP** een feit!

Hariëtte Boerboom

*De auteur is werkzaam bij LOWAN
Correspondentie: h.boerboom@lowan.nl*

OREN IN DE KNOOP IN DE ONDERWIJSPRAKTIJK

Nicole Dubois, docente VOAT:
OREN IN DE KNOOP is leuk. Er zit zoveel in. Voor alle leerlingen is er materiaal dat past bij hun taalontwikkeling. Er zit een duidelijke opbouw in het programma.

De algemene lessen mondmotoriek en mimiek zijn al echte eye-openers voor de leerlingen. In een oefenvorm wordt er gebruik gemaakt van spiegels, waardoor leerlingen zien wat er gebeurt als ze een klank of een woord uitspreken. In een andere oefenvorm geven de leerlingen elkaar feedback op hun gezichtsuitdrukking. Dat

zorgt voor hilarische momenten.'

Na de instaptoets weet je precies waar de hiaten zitten bij de leerlingen. Dan kun je gericht aan de slag. Na een periode doe je de evaluatietoets en dan zie je hoeveel vorderingen de leerlingen hebben gemaakt.

Een van de oefenvormen die ik regelmatig inzet is het kwartet. Ik maak groepjes en heb voor elke groepje een kwartet samengesteld waarin de probleemklanken voorkomen en ook een aantal andere klanken. De leerlingen helpen elkaar. De een vindt de klank 'ui' moeilijk, de ander de klank 'oo'. Het spel wordt net als echt kwartet gespeeld. De leerlingen moeten natuurlijk goed luisteren naar elkaar en ook proberen de woorden goed uit te spreken. Als de goede kaart aangeboden wordt, hebben de leerlingen elkaar goed begrepen. Maar het mooiste is, als *niet* de goede kaart wordt aangeboden. Dan moeten leerlingen met elkaar op zoek naar de fout: heeft de een het woord verkeerd uitgesproken of heeft de ander het verkeerd verstaan? Daar zitten de leermomenten.'

OOK VOOR GEVORDERDE LEERLINGEN

'In een groep die al verder gevorderd is, ben ik aan de slag gegaan met prosodie. Het is zo mooi om de resultaten in alle lessen terug te zien of te horen eigenlijk. 'Juffrouw, mag IK naar het toilet alstublieft?' 'Viola, mag ik de BLAUWE stift van jou?' De leerlingen vinden het vooral leuk. Ze hebben eerst vaak niet in de gaten dat ze iets aan het leren zijn. Ze doen gewoon een spelletje. Daar vragen ze ook om.

Voor mij als docent is het ook fijn. Er is een map waarin alle oefenvormen worden beschreven, vaak met vele variatiemogelijkheden en alle benodigdheden voor de oefenvormen liggen klaar in een kast. Het kost me weinig voorbereiding. Als ik weet welke klank ik wil gaan oefenen en met welke oefenvorm is het meeste werk al gedaan.'

SUBSIDIE LOWAN STOPGEZET

Het nieuwe (bezuinigings)beleid wordt steeds meer voelbaar.

Zo heeft de minister van OCW de subsidie aan de Landelijke OnderwijsWerkgroep voor Asielzoekers en nieuwkomers in het primair en voortgezet (LOWAN) stopgezet. LOWAN vormt een

In de map

Opbouw

opbouw Oren in de knoop en algemene begrippenlijst

Toetsing

(toetsen op bijgevoegde cd's)
instaptoets, evaluatietoets, resultatenschema's

Mimiek

les Emotie en Mimiek, werk-, knip- en docentenblad, woordkaartjes

Mondmotoriek

les Mondmotoriek, vragenlijst, woordenlijst 'voorlezer' en 'luisteraar', woordkaartjes

Luistergerichtheid

Luistergerichtheid en oefeningen

Klanken

Overzicht van klanken die problemen geven in het Nt2 bij verschillende bevolkingsgroepen, vaak gemaakte fouten op klankniveau, de klankvolgorde, overzicht oefeningen klanken
Woorden van een, twee en meer lettergrepen
klankkaarten, de schwa (stomme 'e'), regels spellingsschakels

Zinnen

Prosodie

opbouw Prosodie, voorbeelden intonatie, zins- en woordaccenten

Oefenvormen

vele uitgewerkte oefenvormen

Het totale pakket bestaat uit:

vier dozen en een map.

Alles geplastificeerd.

Om de prijs zo laag mogelijk te houden moet u wel zelf alles snijden.

Voor niet-LOWAN scholen kost het pakket € 1189,-.

Meer informatie over **OREN IN DE KNOOP** en over trainingen bij dit lesprogramma: LOWAN: http://www.lowan.nl/vo/onderwijs/onderwijs_oren_in_de_knoop.html.

belangrijke koepelorganisatie van scholen voor eerste opvang en is de belangrijkste bron van informatie over dit type onderwijs. We betreuren het ten zeerste dat de scholen dit steun- en informatiepunt dreigen te verliezen.

Redactie